
Broedvogels in Solleveld 1996-2008

J. Duindam, G.J. van Geest, A.J.A. van Schie
Vogelwerkgroep Solleveld

Inleiding

In dit artikel wordt een overzicht gepresenteerd van de broedvogelgegevens die de vogelwerkgroep Solleveld in de periode 1996-2008 verzameld heeft. In de tekst worden de aantalsontwikkelingen besproken van een aantal karakteristieke soorten in Solleveld. De gegevens van alle broedvogels en hun territoria over 1996-2008 staan vermeld in tabel 1 en 2.

Gebiedsbeschrijving

Algemeen

Het beschermde natuurmonument en aangemeld Natura 2000 gebied Solleveld is circa 350 ha groot. Het ligt direct ten zuiden van het stedelijke gebied van Kijkduin en Den Haag en loopt door tot de Westlandse dorpen Monster en Ter Heijde. Het gebied heeft een kustlijn van ongeveer 3,5 km, met een grootste breedte van ca. 1,5 km. Het gebied is vrij vlak en bestaat uit duinen, duinbossen, graslanden, duinheiden, struwelen, ruigten en plassen. De zeewering bestaat uit een smalle strook van jong, dynamisch en kalkrijk duin met veel helm en duindoornstruweel. Landinwaarts gaat deze strook over in een oud en ontkalkt open duin met plaatselijk wat heideveldjes en historische resten van vroeger agrarisch gebruik. Op een paar stukken met weinig vitale dennen na is de Eik de belangrijkste boomsoort. Aan de binnenduinrand ligt een aantal oude landgoedbossen met een rijke stinzefflora. In deze landgoedbossen, zoals Ockenburgh, is er meer variatie aan boomsoorten met onder andere Beuk. Plaatselijk is er sprake van veel opslag van Amerikaanse vogelkers en Esdoorn. Het centrale deel van Solleveld is in gebruik als waterwingebied met infiltratieplassen.

Ontwikkeling

In de loop der jaren hebben er in en rond Solleveld veranderingen plaatsgevonden die alle invloed hebben gehad op veranderingen in de vogelstand. In de jaren '70 van de vorige eeuw verdwenen in de aangrenzende Madepolder de laatste weidegebieden om plaats te maken voor glastuinbouw en recreatie. Deze glastuinbouw werd in de jaren '90 van de vorige eeuw en ook de laatste jaren in toenemende mate vervangen door woningbouw zowel door de gemeente Den Haag als gemeente Westland. Ook vrijwel alle open stukken op het bosrijke gebied van de psycho-medische instelling Parnassia aan de oostzijde van Solleveld worden bebouwd. Deze ontwikkeling heeft tot gevolg dat de vroegere zachte groene begrenzing nu rood wordt ingevuld met steeds meer bebouwing. Hierdoor komt Solleveld steeds meer als een 'groen' eiland in een 'rode' omgeving te staan.

Vegetatie en zijn ontwikkeling

Na het inzakken van de konijnenstand is Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (DZH) in 1992 in het open duin overgegaan tot het inzetten van paarden als begrazers; later zijn deze aangevuld met drie Gallowayrunderen. Ook wordt de laatste jaren een deel van het terrein begraasd door een kudde Drentse heideschape voor de bestrijding van de Amerikaanse vogelkers. Plaatselijk heeft deze kudde de ondergroei van braam, heide en struweel volledig weggegeten met als gevolg verlies van fourageermogelijkheden voor o.a. de broedvogels.

Recreatie

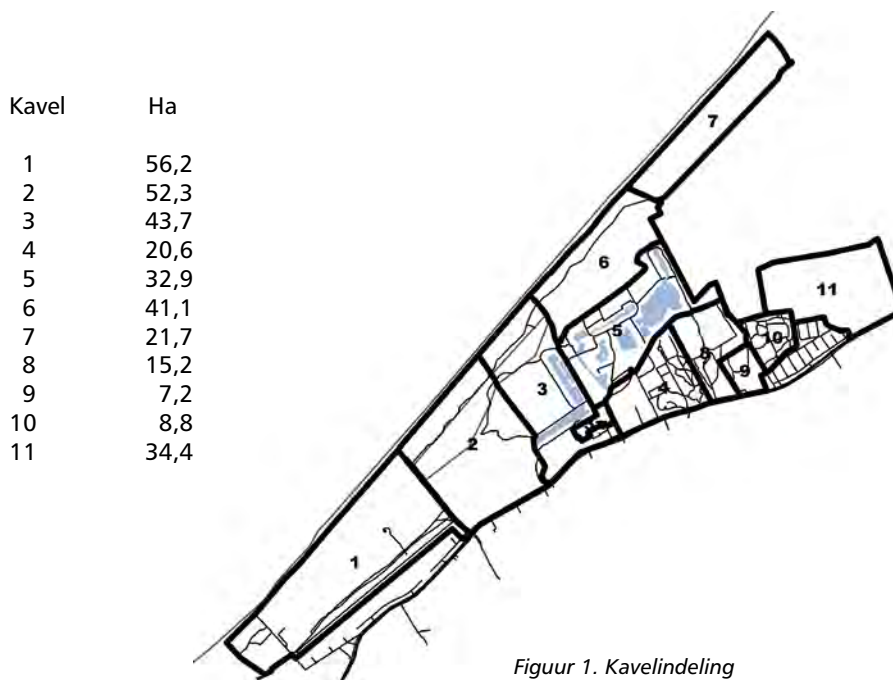
Het recreatieve gebruik van het gebied is divers. Het open duingebied wordt over de gehele lengte doorsneden door het doorgaande fietspad Kijkduin-Hoek van Holland. Het duingebied bij Kijkduin en het landgoed Ockenburgh worden zeer intensief gebruikt. Het recreatief gebruik van het Hyacintbos en de Van Leydenhof is minder intensief, maar is de afgelopen twintig jaar wel duidelijk toegenomen. In het infiltratiegebied van Solleveld is sinds een aantal jaren een wandelroute voor een gelimiteerd aantal passepartout-houders. Ockenrode en Dorestad zijn in particulier beheer, waarbij vooral Dorestad een

redelijk intensief gebruik kent. De handhaving varieert per gebied maar is eigenlijk alleen effectief in het duingebied dat beheerd wordt door DZH. Met name in landgoed Ockenburgh wordt door de gemeente Den Haag allerlei recreatief gebruik gedoogd en zelfs gefaciliteerd dat feitelijk verboden is (zoals het mountainbiken en los laten lopen van honden) en aantoonbaar schade doet aan de natuurwaarde (De Groene Ruimte 2007).

Methodiek

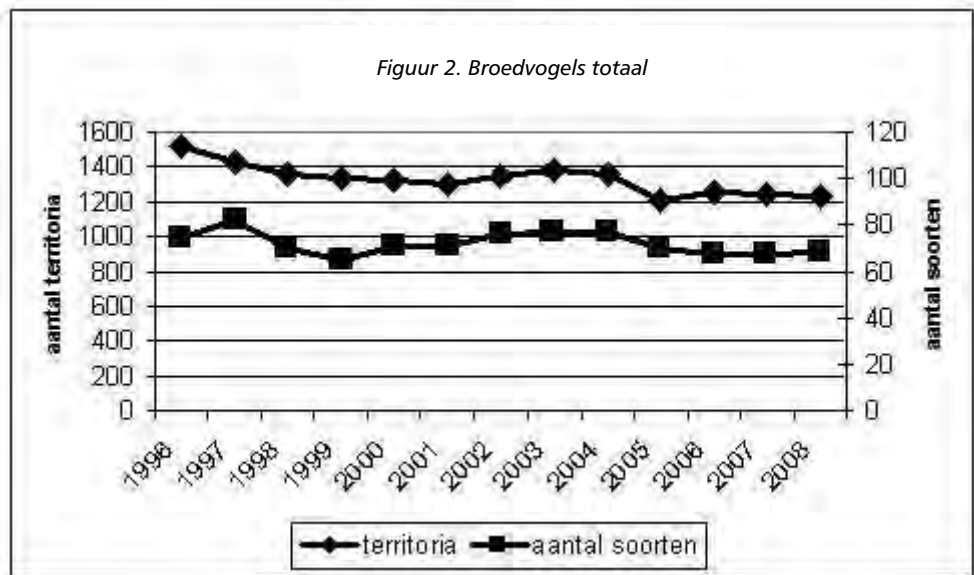
De vogelwerkgroep Solleveld telt volgens de zogenaamde BMP-methode van SOVON. Alle kavels worden door één of twee tellers geteld door in de periode maart t/m juni minimaal één keer per twee weken een volledige ronde te lopen. Voor nachtvogels worden er aparte rondes gelopen. Binnen de vogelwerkgroep vindt afstemming plaats tussen aangrenzende kavels met betrekking tot overlappende territoria. Roofvogels en soorten met een groot bereik, zoals de Koekoek, worden voor het gebied als geheel vastgesteld en vervolgens toegedeeld aan het kavel waar het nest zich bevindt of wordt vermoed, of waar de soort het meest aangetroffen wordt (o.a. bij eenden). Het totale resultaat van de jaartelling van de individuele kavels wordt door de hele vogelwerkgroep gezamenlijk vastgesteld. Alle gegevens zijn weergegeven in tabel 1 aan het einde van dit artikel.

Sinds een aantal jaren wordt in de afstemming ook het vogelreservaat Ockenburgh ('kavel 12') betrokken. Aangezien dit niet voor de hele periode is gebeurd, worden de gegevens van kavel 12 apart gepresenteerd (tabel 2, pag 72) maar verder niet besproken. Kavel 12 bevindt zich direct naast kavel 11 in de buurt van het crematorium.

Broedvogels

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de ontwikkeling van de broedvogels voor de periode 1996 tot en met 2008. Hierbij bespreken we opvallende ontwikkelingen binnen belangrijke soortgroepen voor deze periode. Voor de samenstelling van de soortgroepen volgen we de rapportage van vogelwerkgroep Berkheide (Van Reisen e.a. 2008). Hoewel wij enkele malen verwijzen naar eerdere jaren, zal een bespreking van de periode 1965 tot en met 1995 hier achterwege blijven. Een groot deel van Solleveld is echter ook geteld in de periode 1965 t/m 1983 en 1987 t/m 1993 (Van Selm, ongepubl., Van Geest & Mostert 1996). Een publicatie van een volledig overzicht van alle bekende gegevens over de periode 1965 tot en met 2008 is in voorbereiding.

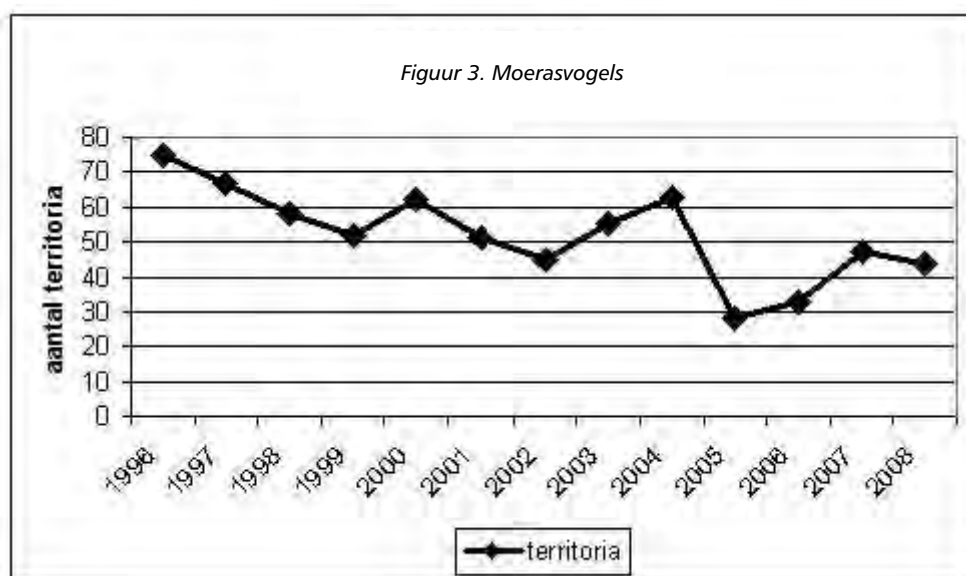

Het totaal aantal territoria soorten in Solleveld in de periode 1996-2008 vertoont een daling van 20%. In deze zelfde periode kent Meijndel een lichte daling (Westgeest e.a. 2008). Voor heel Nederland is het aantal broedvogels in deze periode stabiel of licht dalend. Na de omvangrijke werken aan de waterwinning in de winter van 2004/2005 is een daling van bijna 11% van het aantal territoria in 2005 ten opzichte van 2004 geconstateerd. Deze daling lijkt een direct gevolg van de werken; de kavels 2 en 5 waar omvangrijke werkzaamheden zijn uitgevoerd daalden respectievelijk 40% en 31%. De andere buitenduinkavels daalden gemiddeld ca. 10%. De boskavels bleven stabiel. Deze daling is sindsdien nauwelijks goedge maakt. In de volgende paragrafen wordt de ontwikkeling van de waargenomen territoria per soortgroep nader toegelicht.

Moerasvogels

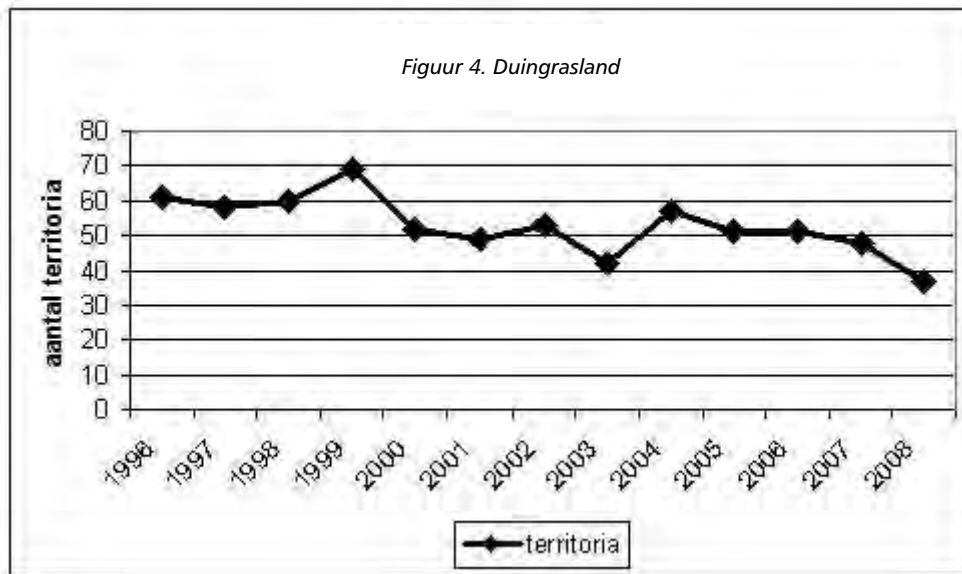
In Solleveld is de belangrijkste moerasvogel Sprinkhaanzanger (periode 1996-2008 gemiddeld elf territoria) en Kleine Karekiet (periode 1996-2008 gemiddeld 26 territoria). De Bosrietzanger is in Solleveld veel schaarser (gemiddeld drie territoria) terwijl de Blauwborst varieert tussen de nul en drie territoria per jaar (gemiddeld één).

In de grafiek is te zien dat het aantal territoria afneemt. Het duidelijkst is dit in 2005 toen de omvangrijke werken aan de waterwinning in de winter 2004/2005 veel rietkragen en struweel hadden vernietigd. Hierna treedt langzaam herstel op, maar het niveau bevindt zich nog altijd ruim onder de vroegere jaren. Opvallend is nog de populatieontwikkeling van de Rietgors die van 18 territoria in 1996 zakt naar twee tot vier territoria in de laatste vijf jaar.

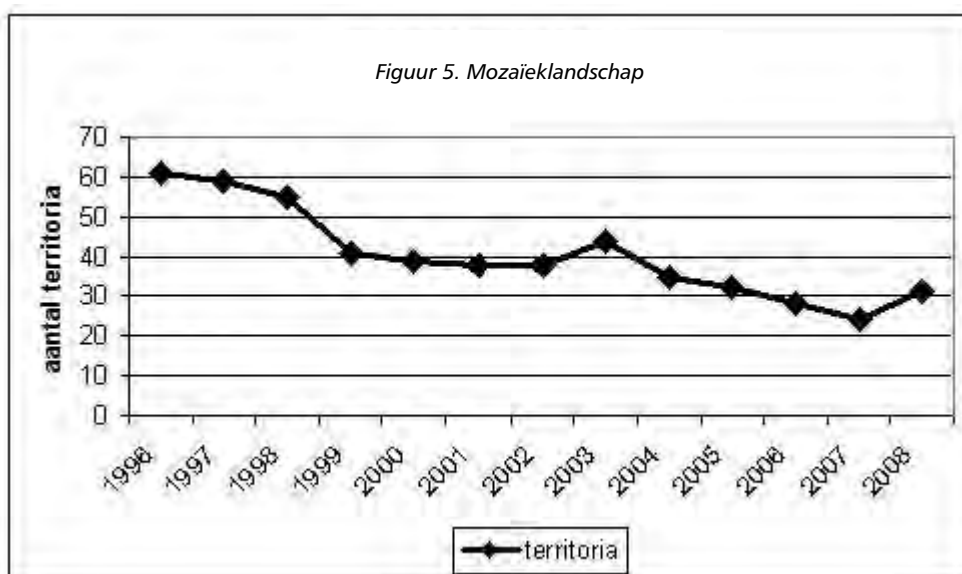
Duingraslanden

De vogelsoorten van duingraslanden laten een langzaam zakkende lijn zien. De ontwikkeling van de Veldleeuwerik is ronduit triest: van de 25 territoria in 1996 resteerde er nog slechts één in 2008. Naar verwachting zal deze soort de komende jaren definitief verdwijnen, zoals dat in heel Nederland lijkt te gebeuren. De afname van de Veldleeuwerik wordt in Solleveld gedeeltelijk gecompenseerd door toename bij de Graspieper (van 36 territoria in 1996 naar 47 in 2007), hoewel deze soort in 2008 weer terugzakte naar 36 territoria. Mogelijk profiteert deze soort van het toegenomen oppervlak aan kleine verstuingen in de zeereep, hetgeen het gevolg is van instuivend zand. Dit zand is afkomstig van suppleties op het strand en in de duinvoet. Een deel van dit zand stuift bij de overheersende westenwinden het duin in wat leidt tot kleine verstuingen.

Mozaïeklandschap

De aantalsontwikkeling van broedvogelsoorten van het mozaïeklandschap wordt vooral bepaald door het aantal territoria van de Roodborsttapuit. In Solleveld stabiliseert deze soort zich de laatste jaren met 15 tot 21 territoria maar is hiermee op een beduidend lager niveau dan in 1996-2000 (24 tot 31 territoria). In deze periode stijgt de Roodborsttapuit in heel Nederland fors terwijl hij in Meijndel over de periode 1996 tot en met 2007 stabiel is (Westgeest e.a. 2008). De Tapuit heeft gedurende de periode 1996 -2001 met maximaal drie territoria in Solleveld gebroed, maar is daarna helaas verdwenen als

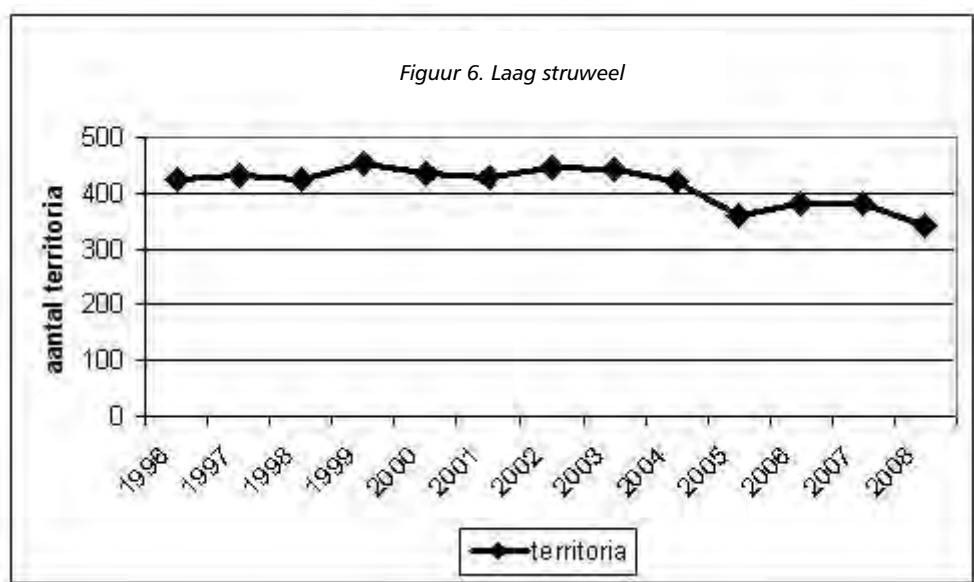

broedvogel zoals in de meeste duingebieden. De Boompieper is vanaf 2000 met nul tot vier territoria regelmatig aanwezig maar haalt bij lange na niet de 10 tot 19 territoria van de jaren 60 en begin jaren 70 (Van Swelm, ongepubl.).

Laag struweel

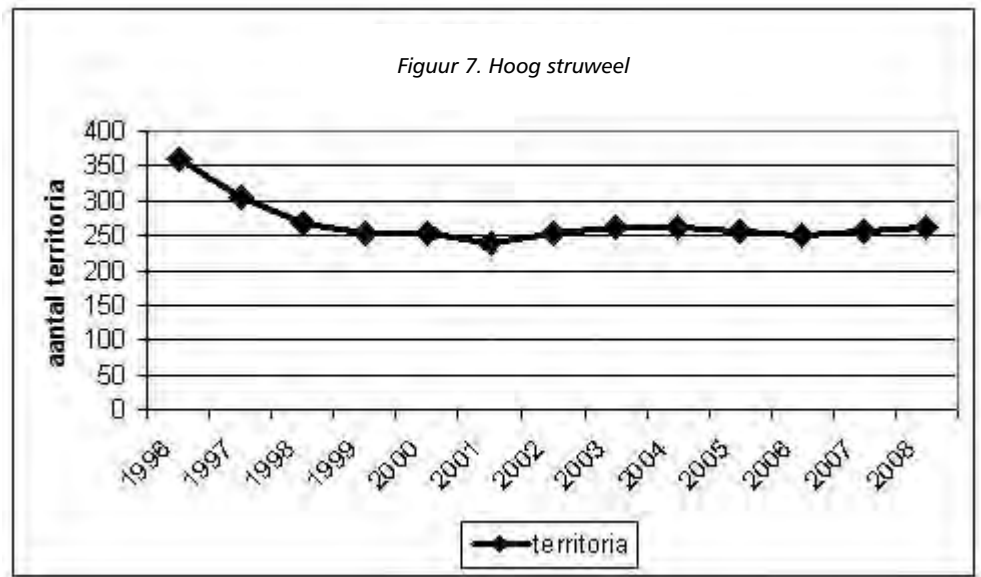
De vogels van laag struweel vormen een belangrijke groep voor Solleveld, met hun tot 2004 meer dan 400 territoria. Sinds 2005 is deze groep duidelijk afgenomen. Net als bij de moerasvogels lijkt dit een direct gevolg van de werkzaamheden aan de waterwinning in de winter 2004/2005. Hoewel er in 2006 en 2007 herstel optreedt, is 2008 weer een slecht jaar. Dit geldt met name voor Winterkoning (van 85 naar 72 territoria). Nachtegaal (van 39 naar 29 territoria) en Fitis (van 75 naar 52 territoria) dalen fors van 2007 naar 2008. Over de periode 1996 tot en met 2008 is Winterkoning echter nog steeds een stijger (1996: 39 territoria). Heggenmus (1996: 77, 2008: 44), Fitis (1996: 107, 2008: 52) en Kneu (1996: 37, 2008: 27) nemen echter flink af. In heel Nederland is Heggenmus stabiel maar dalen Fitis en Kneu wel significant. In Meijndel dalen Heggenmus en Fitis licht maar neemt Kneu fors af (Westgeest e.a. 2008).

Naast de effecten van de werkzaamheden aan de waterwinning lijkt het erop dat de laatste jaren de begrazers in het open duin veel meer dan voorheen de struwelen open lopen/eten (Toetenel & Van der Hagen, dit nummer). Dit kan zowel bij de moerasvogels als bij de laag-struweel-vogels het lagere aantal territoria verklaren.

Hoog struweel

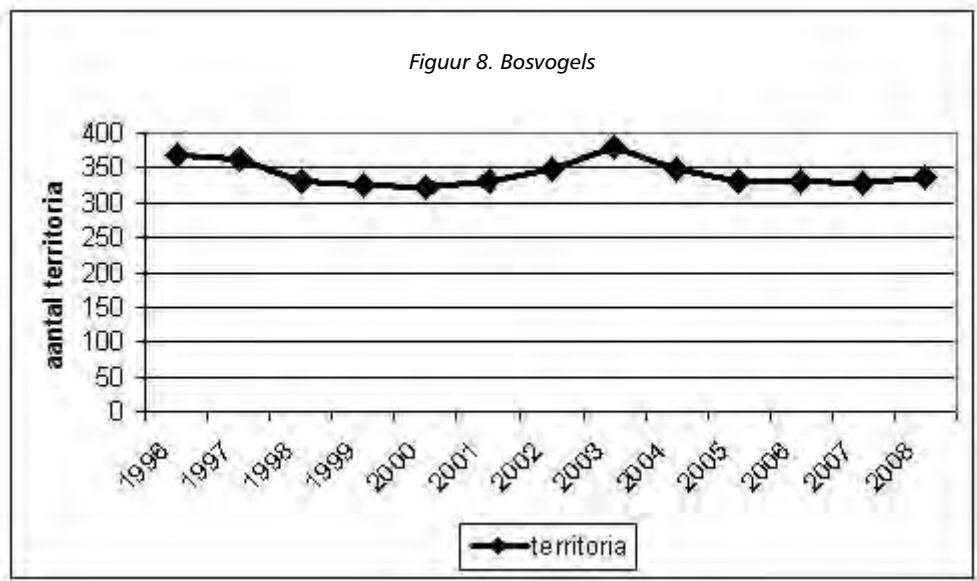
Het aantal territoria van vogelsoorten van hoog struweel daalt sterk vanaf 1996, om vervolgens vanaf 1999 te stabiliseren en weer wat toe te nemen. Belangrijke dalers zijn Houtduif (1996: 107, 2001: 56, 2008: 63), Groene Specht (1996: 21, 2001: 9, 2008: 8) en ook wel Koolmees (1996: 106, 2001: 83, 2008: 83). In heel Nederland nemen Groene Specht en Koolmees in deze periode toe; de Houtduif neemt licht af. De daling van deze soorten in Solleveld valt samen met de komst van Havik, Sperwer en Buizerd in de loop van de jaren '90. Mogelijk wordt de daling van de Groene Specht veroorzaakt door gedragsverandering ten gevolge van de aanwezigheid van de Havik: in de jaren tachtig foerageerde de Groene Specht veelvuldig in de buitenduinen, terwijl deze soort hier tegenwoordig slechts zelden wordt gezien. Kennelijk zijn de foerageermogelijkheden sterk beperkt, met bijgevolg een daling van het aantal territoria. Ook bij de Houtduif zou dit effect wel eens aan de orde kunnen zijn.

De torenvalk heeft de wijk genomen.

Bosvogels

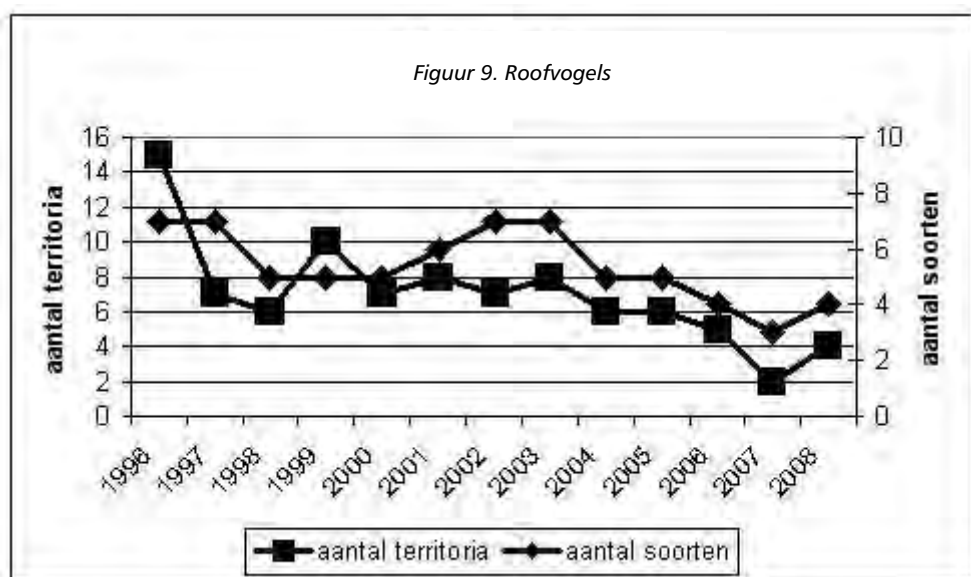
De Bosvogels kennen een gevarieerde ontwikkeling maar nemen over de hele periode wel met zo'n 10% af. Binnen deze groep vindt wel een aantal opvallende verschuivingen plaats. Grote Bonte Specht neemt toe van 25 territoria in 1996 naar 44 in 2008. Ook de Boomkruiper (1996: 11, 2008: 19) neemt duidelijk toe. Beide lijken een gevolg te zijn van het ouder worden van het bos, hetgeen meer mogelijkheden biedt voor deze soorten. Overigens nemen beide soorten in heel Nederland duidelijk toe. Diezelfde veroudering van het bos en het dichtgroeien van de nog open stukken zorgen mogelijk voor de sterke afname bij Gekraagde Roodstaart (1996: 16, 2008: 6). In deze periode is hij in heel Nederland stabiel maar halveert het aantal territoria in Meijendel (Westgeest et al, 2008). Spreeuw (1996: 18 territoria) en Groenling (1996: 15 territoria) verdwijnen helemaal. Spreeuw neemt ook in de directe stedelijke omgeving sterk af (Mostert e.a. 2009), maar de aantalsontwikkeling van Groenling in heel Nederland is in deze periode stabiel.

Roofvogels

Achtereenvolgens verschijnen in Solleveld als broedvogel Buizerd (in ieder geval vanaf 1987), Sperwer (1989) en Havik (1995) (Van Geest & Mostert 1996). De Torenvalk valt halverwege de jaren '90 terug tot zeer lage niveaus en verdwijnt na 2005. Dit contrasteert sterk met de jaren '70 en '80, toen de Torenvalk met tot wel 17 territoria aanwezig was (Van Swelm, ongepubl.). De Boomvalk is tot 2004 regelmatig aanwezig als broedvogel, maar broedt sindsdien op grotere afstand van Solleveld. De soort jaagt nog wel in Solleveld.

Ook de Ransuil kan zich niet handhaven op het niveau van de jaren '70 en '80 (vier tot negen territoria) en verdwijnt na 2003 zelfs helemaal al is er in 2008 gelukkig weer een succesvol broedpaar. De Bosuil (vanaf 1979 aanwezig) handhaaft zich wel. De achteruitgang bij Ransuil en Torenvalk vindt ook in heel Nederland plaats, al is die in Solleveld wel erg groot. Het is dan ook niet uitgesloten dat het verschijnen van Havik en mogelijk ook Sperwer en Buizerd op deze kleinere roofvogels met kwetsbare nestsituaties een duidelijk effect heeft gehad. Anekdotisch bewijs hiervoor is het vinden in Solleveld van resten van drie soorten uilen (ook Kerkuil) en van Sperwer bij één plukplaats van een Havik. Een andere mogelijkheid is het teruglopen van de aantallen veldmuizen.

De havik, een nieuwkomer in Solleveld.

Exoten

De laatste vijf jaar is er sprake van een snelle toename van de Halsbandparkiet: van twee paar in 2000 naar 19 paar in 2008. Aangezien deze holenbroeders al vroeg in het jaar hun broedholen bezetten, hebben ze daarmee een voorsprong op de andere holenbroeders. De effecten hiervan op andere gebruikers van holen, zowel vogels als vleermuizen, zijn echter (nog) niet duidelijk. Met hun geschreeuw en hun opvallende kleuren zijn ze in bijvoorbeeld landgoed Ockenburgh jaarrond niet te missen.

De Nijlgans is aanwezig sinds 1987. De laatste jaren is hij stabiel op twee tot drie territoria na eerder vijf territoria bereikt te hebben in 2002 en 2003. De effecten van de aanwezigheid van Nijlgans op andere broedvogels in Solleveld lijken beperkt.

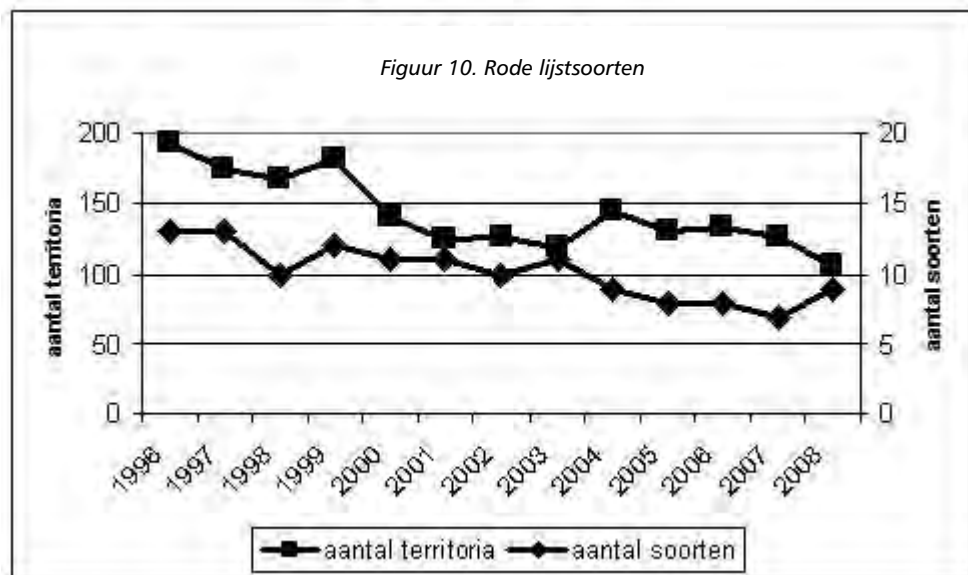
De Canadese Gans heeft gebroed in 2001, 2007 en 2008. Het broedsucces van deze soort lijkt niet groot, mogelijk als gevolg van predatie door vossen. Hiermee lijkt een verdere uitbreiding niet waarschijnlijk.

Rode lijst soorten

Sinds 1996 hebben de volgende rode lijst soorten (volgens de herziene lijst van 2004; Hustings et al, 2004) éénmaal of meermalen in Solleveld gebroed:

- Patrijs
- Koekoek
- Ransuil
- Nachtzwaluw (1x, 1996)
- Groene Specht
- Veldleeuwerik
- Graspieper
- Nachtegaal
- Paapje
- Tapuit
- Spotvogel
- Wielewaal
- Huismus
- Kneu

Als we de ontwikkeling van het aantal territoria van deze rode-lijst-soorten sinds 1996 uitzetten, blijkt dat het aantal territoria bijna gehalveerd is. Het aantal rode-lijst-soorten per jaar is bovendien gedaald van 14 naar zeven tot negen. Ook landelijk gaat het de rode-lijst-soorten slecht (bijna 40% afname sinds 1990), maar in Solleveld is de afname dus nog groter. Eigenlijk kent Solleveld maar vier rode-lijst-soorten met een min of meer stabiele ontwikkeling: Groene Specht, Graspieper, Nachtegaal en Kneu. De overige soorten lijken steeds minder regelmatig aanwezig (Patrijs, Ransuil) of zijn al jaren weg (Tapuit, Paapje). Veldleeuwerik, Patrijs en Huismus zullen de komende jaren verdwijnen als de huidige trend doorzet. Niet alleen bij het totaal aantal territoria verliest Solleveld dus terrein. De kwetsbare soorten lijken in Solleveld nog harder af te nemen.

Recreatie en beheer

Een grote zorg voor heel Solleveld is het op goede manier vorm geven van de recreatie en beheer. In het open duingebied van DZH is al een aantal jaren een wandelroute die is opengesteld voor maximaal 2000 passepartout-houders. In de praktijk is het vooral op zaterdag en zondag 'druk'. De openstelling van het duin voor deze passepartout-houders heeft niet direct tot aanwijsbare vermindering van het aantal broedvogels geleid. Dat is mede te danken aan de grote inzet van de terreinbewakers van DZH, inzet die gezien het gedrag van de bezoekers helaas hard nodig is. Wel was er de eerste jaren sprake van verplaatsing van territoria uit de opengestelde gebieden naar de niet opengestelde gebieden.

Sinds de aanpassingen van de waterwinning in de winter van 2004/2005 lijken de omstandigheden (rietkragen etc.) weer voldoende hersteld voor de soorten die door die aanpassingen zijn afgenomen. Dit herstel treedt echter (nog) in onvoldoende mate op. Met name de plassen in het open gebied van kavel 5 worden maar mondjesmaat door broedvogels bevolkt, terwijl alle randvoorwaarden hiervoor wel aanwezig zijn. Het aantal territoria in kavel 5 is in 2008 (177 territoria) vrijwel gelijk aan 2005 (175 territoria) en daarmee nog steeds 31% onder 2004 (256 territoria). Zeker is wel dat de verstoring bij deze plassen door 'kijkers' die vanaf de opgestelde route komen, aanzienlijk is. Het duidelijkst toont zich dat op het zogenaamde grote meer waar in tegenstelling tot vóór de openstelling nauwelijks meer eenden of futen broeden of zelfs verblijven maar wel een heel netwerk van paadjes is ontstaan tussen de route en het water. Dit is des te opmerkelijker aangezien bij de werkzaamheden in de winter van 2004/2005 het grote meer ondieper is gemaakt en er ook natuurvriendelijke oevers aangebracht zijn. Hoewel er bij het begin van de openstelling dus geen directe effecten zijn waargenomen op het aantal territoria in het open duin lijkt het erop dat de recreatiedruk vanuit de openstelling nu wel voorkomt dat er herstel optreedt bij de soorten die te lijden gehad hebben onder de werkzaamheden van de winter van 2004/2005. Hieruit valt af te leiden dat de recreatiedruk feitelijk te hoog is voor kwetsbare situaties en dat handhaving dit niet kan compenseren. Een verdere uitbreiding van het aantal passepartouthouders is dan ook zeker

niet gewenst. In feite zou het aantal passepartouthouders teruggebracht moeten worden en de handhaving nog verder opgevoerd moeten worden of de wandelroute aangepast moeten worden.

De gevolgen van de begrazing in het open duin zijn lastig te duiden. De sterke afname van Veldleeuwerik vindt ook elders plaats al is het tempo in Solleveld wel erg hoog. Het open lopen en wegeten van de struwelen in het buitenduin zoals zich dat de laatste jaren voordoet leidt tot een lager aantal territoria van de soorten die hiervan afhankelijk zijn. Het compleet wegeten van de onderbegroeiing door de schapen heeft inderdaad als gevolg gehad dat de vogelkiersopslag is verdwenen. Maar tevens is ook de overige onderbegroeiing verdwenen inclusief een aantal plekken met Heide. Hiermee is een belangrijke fourageermogelijkheid voor (broed)vogels verdwenen. Begrazing in het (open)duin dient dan ook met voortdurende zorg en monitoring gepaard te gaan en waarschijnlijk ook met relatief lage dichtheden. Het uitrasteren van struwelen kan bovendien verdere achteruitgang van een heel aantal soorten die hiervan afhankelijk zijn voorkomen.

Het totaal aantal territoria in Solleveld is sinds 1996 met 20% afgenomen en die afname geldt nog in veel sterkere mate voor de rode-lijst-soorten. Wellicht houdt dit ook verband met de directe omgeving van Solleveld waar in hoog tempo een 'rode' muur aan bebouwing ontstaat. De recreatiedruk in met name Ockenburgh en ook het Hyacintenbos en het Van Leydenhof leidt tot vernietiging van natuurwaarden en heeft natuurlijk gevolgen op de aantallen broedvogels. Ook het beheer is in een aantal gebieden achterstallig.

Om Solleveld te behouden als belangrijk gebied voor vogels is het dus noodzakelijk om een goede balans te vinden tussen beheer, recreatie en natuurwaarden. Hierbij zouden concrete doelstellingen gebaseerd op natuurwaarden zoals het aantal territoria van bepaalde belangrijke soorten een belangrijk uitgangspunt moeten zijn, ook als het gaat om het beoordelen en toetsen van recreatie(druk). Vogels zijn belangrijke indicatoren van de totale natuursituatie in een gebied. En die is in Solleveld, gezien de flink dalende trend van het totaal aantal territoria en met name de sterke achteruitgang bij de rode-lijst-soorten, uitermate precair.

Literatuur

- De Groene Ruimte, 2007. Effecten hondenlosloopgebied op natuurwaarden Ockenburgh. De Groene Ruimte, Wageningen.
- Van Geest G & Mostert K 1996. Broedvogels in de duinen tussen Hoek van Holland en Scheveningen inclusief het Staelduinse Bos, eigen publicatie.
- Hustings F, Borggreve C, van Turnhout C & Thissen J 2004. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels volgens Nederlandse en IUCN-criteria. SOVON onderzoeksrapport 2004/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Mostert K, Vastenhouw B, Laponder D & Van der Vliet R 2009. Huismussen in de regio Den Haag in 2008, in voorbereiding.
- Van Reisen JC, van Ommering G & ter Haar BJM 2008. Broedvogelmonitoring Berkheide 2006 en 2007. Holland's Duinen 52: 59-83
- Swelm ND van, ongepubliceerd. Broedvogelgegevens Solleveld 1965 t/m 1981.
- Westgeest JCP, Oppentocht JP & Tates AD 2008. Vijftig jaar vogeltellingen in Meijendel: 1958 t/m 2007. Holland's Duinen 52: 3-48.

Tabel 1: Overzicht broedvogels Solleveld kavel 1 t/m 11

soort	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dodaars	3	2	3	1	2	2	2	3	5			1	2
Fuut	2	2	2	2	4	2	2	2	2	3	2	2	2
Aalscholver									5				
Blauwe Reiger								1	1	1	1		
Knobbelzwaan		1	2										
Grauwe Gans												1	2
Canadese Gans						1						1	1
Nijlgans	2	3	3	3	2	1	5	5	2	3	3	2	3
Bergeend	2	1	1			1	2	1	2	1	2	1	
Krakeend	1				1	2	7	6	4	5	16	9	8
Wilde Eend	31	17	16	15	22	18	19	17	20	19	20	19	19
Soepeend		1	1	2	1	2	3	4	3	5	4	2	5
Zomertaling		1					1						
Tafeleend										1		1	1
Kuifeend	5	6	9	9	11	8	7	7	7	8	6	6	6
Havik	1	1				1	1	2	2	1	1	1	1
Sperwer	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2		
Buizerd	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	2
Torenvalk	2	1	2	3	2	2	1	1		1			
Boomvalk	1	1	1				1	1	1				
Patrijs	3	1	3	2	1	1	2	1	1	1	1		1
Fazant	24	19	16	8	13	13	15	16	8	7	5	5	6
Waterral			1				1	1	3				
Waterhoen	19	11	10	11	8	10	8	7	6	3	6	8	7
Meerkoet	24	26	31	23	31	28	27	25	25	21	29	21	25
Scholekster	2	2	1	1	1	2	1	2	2	2	1		1
Kievit	3	2		1	1	2	1	1	1	2	2	2	1
Watersnip						1	1						
Wulp	1	1											
Holenduif	18	14	12	18	14	17	14	14	11	10	9	11	11
Houtduif	107	88	81	68	63	56	64	61	73	68	67	60	63
Turkse Tortel	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2		2	1
Zomertortel	3	3	1		2		2	1	1				
Halsbandparkiet		1			2	3	3	5	5	4	9	13	19
Koekoek	4	3	3	3	2	2	1	2	2	1	1	1	1
Bosuil	5	2	3	4	1	3	3	3	2	4	1	3	2
Ransuil	8	1		4	1	1	1	1					1
Nachtzwaluw	1												
Bijeneter										3			
Groene Specht	21	11	11	11	9	9	8	9	6	9	10	7	8
Grote Bonte Specht	25	27	25	27	33	40	35	43	33	46	41	46	44
Kleine Bonte Specht	3	5	3	3	3	2	4	2	3	3	3	2	3
Boomleeuwerik									1	2		1	1
Veldleeuwerik	25	21	21	27	17	18	16	7	8	6	2	1	1
Boompieper		3			1		1	2	2	4	4	2	1
Graspieper	36	37	39	42	35	31	37	35	49	45	49	47	36
Witte Kwikstaart		1								2	2	1	
Winterkoning	39	34	46	71	80	97	111	109	89	75	73	85	72
Heggenmus	77	89	79	74	67	62	67	64	60	50	47	50	44
Roodborst	71	76	66	71	72	77	74	64	58	50	52	49	56
Nachtegaal	32	38	39	45	40	37	32	33	46	31	38	39	29
Blauwborst	3	1						1	1		2	3	2
Zwarte Roodstaart		1	1										

soort	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gekraagde Roodstaart	16	13	7	13	8	9	6	5	5	4	6	8	6
Paapje	2	2	3	1	1								
Roodborsttapuit	24	28	31	25	21	19	18	22	21	16	15	15	21
Tapuit	3	2	1	3		1							
Merel	99	92	74	89	91	86	92	104	90	94	97	103	99
Kramsvogel							1						
Zanglijster	23	16	16	13	16	17	16	19	22	22	16	21	21
Grote Lijster					1	1	1	1	2			1	
Sprinkhaanzanger	14	12	12	10	12	6	6	10	16	10	11	13	11
Snor									1				
Rietzanger	1	2	2	3	3	2		1	1		1	4	2
Bosrietzanger	7	6	2	2	3	2	5	3	6	2	3	2	3
Kleine Karekiet	29	33	28	29	35	34	26	32	26	14	14	21	20
Spotvogel		1						1					
Braamsluiper	6	6	8	6	2	4	9	9	12	11	8	12	12
Grasmus	57	61	52	54	56	49	52	56	53	46	58	46	48
Tuinfluitier	12	10	9	5	6	4	7	9	8	2	5	8	4
Zwartkop	24	42	25	35	23	26	34	30	32	35	33	33	37
Fluiter							1						
Tjiftjaf	37	44	55	41	41	37	45	61	47	38	37	38	37
Fitis	107	88	100	99	91	83	79	84	78	63	78	75	52
Goudhaan	3	3	2	1	4	1	3	2	3	1	3		
Grauwe Vliegenvanger	1	3								1			
Bonte Vliegenvanger												1	1
Staartmees	13	10	6	6	5	5	5	7	9	6	5	8	6
Glanskop	10	4	3	1	2	5	2	6	5	5	5	6	10
Matkop			2		1		2						
Kuifmees	1	1	1			1		2	2			1	1
Pimpelmees	75	74	71	64	69	72	70	77	74	78	81	79	74
Koolmees	106	96	93	74	79	83	78	80	81	74	69	78	83
Boomklever	4	2	2	4	4	2	3	2	3	4	4	3	1
Boomkruiper	11	15	14	16	19	20	14	13	20	18	20	19	19
Wielewaal	1	2		2	1	1	1	2	1				
Gaai	19	12	11	11	12	12	15	17	18	14	14	16	24
Ekster	26	21	25	22	22	23	26	31	25	18	19	14	16
Kauw	57	49	64	66	71	75	73	71	74	66	76	66	73
Huiskraai								1					
Zwarte Kraai	12	13	10	15	9	11	15	14	16	12	18	10	16
Spreeuw	18	13	14	12	10	7	13	5	3	1	2		
Huismus	20	16	15	8	7	5	5	4	6	6	6	5	3
Ringmus		1											
Vink	3	7	3	4	8	9	7	10	5	8	9	6	7
Groenling	15	12	11	8	9	5	4	3	3	1	1		
Putter	2	2	1	2	2		2		1	2	3		1
Sijs									1				
Kneu	37	39	33	34	27	19	23	24	26	32	27	26	27
Roodmus		1											
Appelvink					1			1					
Rietgors	18	11	10	7	7	5	5	4	4	2	2	3	4
Totaal	1522	1425	1353	1339	1326	1299	1349	1387	1355	1209	1259	1247	1227

Tabel 2: Overzicht broedvogels Solleveld kavel 12

soort	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Fuut	1		1					1	
Blauwe Reiger	15	14	16	19	19	16	12	12	12
Nijlgans	1		1					1	
Wilde Eend	1		1		1	2	2	1	4
Soepeend			1						
Sperwer	1	1	1	1	1	1	1		1
Buizerd		1	1	1	1	1	1	1	1
Waterhoen	1	2	3	1	1	1	2	1	1
Meerkoet	2	2	3	1	2	1	2	2	2
Holenduif	2	2	2	2	2	1	2	2	1
Houtduif	3	4	3	5	10	5	5	7	8
Halsbandparkiet								1	1
Groene Specht	1		2	1	2	1		1	
Grote Bonte Specht	3	2	4	3	3	3	3	4	4
Winterkoning	8	7	7	10	7	9	5	8	7
Heggenmus	2	1	2	1	1	1	1	1	2
Roodborst	7	9	9	6	7	4	6	7	4
Merel	8	5	7	6	8	7	7	8	7
Zanglijster	3	2	1	2	1	2	4	2	2
Tuinfluitier	1								
Zwartkop	3	1	2	5	3	4	2	4	5
Tjiftjaf	4	4	6	3	4	4	4	2	4
Fitis									2
Staartmees	1	1		2	1	1	1		2
Glanskop			1			1	1	1	
Pimpelmees	7	6	9	6	8	9	9	7	8
Koolmees	9	5	8	9	8	7	6	8	6
Boomklever	1			1	1	1	1		
Boomkruiper	2	2	3	3	3	5	4	4	4
Gaai	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ekster	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kauw	3	2	3	3	6	4	3	4	2
Zwarte Kraai	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Groenling				1					

Tabel 3: Kavelhouders periode 1996-2008 (onderstreept: kavelhouder 2008)

Kavel 1	Gerben van Geest - Ton van Schie - <u>Danny Laponder</u>
Kavel 2	Lou Hellebrekers - Onno Boeren - <u>Ronald Reuring</u>
Kavel 3	Michiel van Dien - Vincent van der Spek - <u>Rob Berkelder</u>
Kavel 4	Lou Hellebrekers - <u>Freek Esmeijer</u>
Kavel 5	<u>Rick van Dien</u> - Michiel van Dien
Kavel 6	Jan Scheeres - <u>Jan de Vreede</u>
Kavel 7	Wilco Scheeres - Rob Berkelder - <u>Jacco Duindam</u>
Kavel 8	Dick ten Napel - Michiel van Dien - <u>Pieter Boone</u>
Kavel 9	<u>Kees van Schie</u> - Ton van Schie
Kavel 10	Dick Baks
Kavel 11	<u>Barry d'Arnoud van Boeckholtz</u> - Wim Kolber
Kavel 12	E. Gietema - <u>Hetty Mos-Van der Tang</u>